

Sammanfattning på lättläst svenska

Under de senaste tio till tjugo åren
har ungdomars situation
på arbetsmarknaden förändrats.

Det tar längre tid
för ungdomar att få ett arbete,
arbetslösheten är högre
och anställningarna är inte lika trygga
som förr.

Det är vanligt
att ungas arbeten bara är för en kort tid.
I dag är det mycket svårt att få ett arbete
för personer som inte har en utbildning.
Unga har därför svårare
att ta sig in på arbetsmarknaden i dag.

Unga som inte arbetar eller studerar
är en grupp som har det särskilt svårt
att komma in på arbetsmarknaden.
Åtta procent av alla som var 15–24 år
varken arbetade eller studerade år 2012.

Det behövs ett starkt och stadigt stöd
för att hjälpa dessa unga
på vägen tillbaka till utbildning
eller in på arbetsmarknaden.

För många av dessa unga
kan det vara en lång och svår väg

tillbaka till utbildning
eller för att komma in på arbetsmarknaden.

Det allra viktigaste
är att gå klart en utbildning.
De unga som har avbrutit
eller aldrig börjat gymnasiet
har en mycket stor risk
att senare inte arbeta eller studera.

Det är också viktigt hur de unga har haft det
när de växte upp.
Att ha växt upp i en familj
som har problem och dåligt med pengar
ökar risken för
att man inte ska få ett arbete.

När man gör en utredning får man direktiv
som säger hur man ska göra utredningen.
Den här utredningens direktiv säger
att utredningen ska läsa och försöka förstå
olika statistiska källor
för att lära sig mer
om unga som inte arbetar eller studerar.
Statistik är siffror på olika fakta.
När utredningen har undersökt statistiken
ska utredningen föreslå
hur man kan göra ändringar.

Direktiven säger också
att utredningen ska fundera på
hur man kan få fler
som arbetar med unga att samarbeta.

Utredningen ska även försöka förstå
vad det är som gör
att olika grupper av unga inte arbetar eller studerar.
Utredningen ska särskilt undersöka
om något i samhället gör
att många av dessa unga aldrig får ett arbete.

Till sist ska utredningen också ta reda på vilka som arbetar för att hjälpa unga som inte arbetar eller studerar.

Många som hjälper unga samarbetar inte

Arbetsförmedlingen, kommuner och Försäkringskassan är några som arbetar för att hjälpa de unga som vi skriver om. Ibland arbetar de med samma saker, men de gör olika mycket. De vet också ganska lite om deras stöd verkligen hjälper de unga.

Det är därför oklart om stödet passar de unga som behöver hjälpen mest.

Ungdomar med stora behov får många olika slags hjälp från olika håll. Men de som ger stöd och hjälp vet ofta inte om varandra. En ungdom kan under en tid vara med i något som kommunen ordnar för att kort tid efteråt börja på något som staten ordnar med ett liknande innehåll.

Den unge kan också vara i kontakt med Försäkringskassan eller andra myndigheter. Men det finns ofta ingen som har en hel bild av vad den unge får för stöd eller som har ett helt ansvar för detta. Det finns inga regler för samarbete i hela landet. Samarbetet är olika organiserat. Samarbete kan fungera bra i vissa kommuner men det kan bli bättre i andra.

Kunskapen om stöd måste bli bättre

Det räcker inte bara med att säga
att en ung person är arbetslös.
För att vi ska bli bättre på
att ge stöd och hjälp
till dem som lämnar skolan
och ska börja söka arbete
behöver vi veta mer om dem.

Det behövs mer kunskap
så vi kan förstå
hur många unga som har svårigheter
och vilka behov de har av stöd.
I dag har ingen den kunskapen,
varken över hela landet
eller i kommunerna.

Bristen på sådan kunskap
kan göra så att politikerna
inte fattar de rätta och bästa besluten.

Det behövs alltså hela tiden
nya siffror om de unga utan utbildning och arbete
och mer kunskap
om olika grupper av ungdomar
med dessa svårigheter.

Vi måste veta mer
om hur stöd till unga som inte studerar eller arbetar
hjälp dem till arbete eller utbildning.

I dag kan man inte ge stöd
som passar varje ung person.
Då måste man veta mer
om hur bra stöden verkligen är.

Utredningens förslag

• **Räkna varje år hur många unga som inte arbetar eller studerar**

För att se vilka svårigheter ungdomar har på arbetsmarknaden

räknar man dem som är arbetslösa.

Men under de senaste tiotalen år har ungdomars situation på arbetsmarknaden förändrats på flera sätt.

Därför måste vi bli bättre på att räkna hur många unga som varken arbetar eller studerar.

Varje år gör Statistiska centralbyrån en undersökning som heter Arbetskraftsundersökningen.

Denna undersökning ska användas för att räkna antalet unga

utan arbete och studier.

I och med detta nya sätt att räkna på får vi också ett nytt sätt att beskriva hur unga har det.

• **Vi behöver veta mer om ungdomars övergång mellan skola och arbete**

För att kunna hjälpa ungdomar när de lämnar skolan och ska börja arbeta behöver vi mer kunskap.

Till exempel behöver vi mer kunskap om hur sättet att få arbete har förändrats för olika grupper av unga.

Vi behöver också kunskap om skillnader i olika delar av landet.

Utredningen föreslår därför att myndigheten Ungdomsstyrelsen ska beskriva hur det fungerar med ungdomars övergång mellan skola och arbete. Det ska komma en sådan beskrivning vart tredje år. Beskrivningarna ska allra mest handla om de grupper som man tror har allra svårast med att få arbete.

● **Gör bättre undersökningar av dem som lämnar gymnasiet**

Myndigheten Statistiska centralbyrån undersöker vad ungdomar gör under tiden från gymnasieutbildningens slut och tre år efter. Men utredningen kan se att det helt saknas kunskap om de unga som saknar gymnasieutbildning och för de unga som avbryter en sådan utbildning.

Utredningen föreslår därför att Statistiska centralbyrån också ska undersöka ungdomar som saknar gymnasieutbildning.

● **Undersök Arbetsförmedlingens stöd**

Utredningen tycker att fler unga som varken arbetar eller studerar ska få stöd i övergången mellan skola och arbetsliv. För att kunna erbjuda sådant stöd ska fler unga vara i kontakt med Arbetsförmedlingen.

Men utredningen har sett att alla unga inte har kontakt med Arbetsförmedlingen. Utredningen tycker att detta är ett problem. Vi föreslår därför att myndigheten Statskontoret ska undersöka Arbetsförmedlingens arbete för att se hur bra myndighetens stöd passar de ungas behov.

● **Ge stöd utifrån vad man vet**

När unga söker ekonomiskt stöd på grund av arbetslöshet kan det betyda att kommunen inte bara ger de unga pengar. Kommunen har också rätt att säga att den unge ska vara med i en arbetsmarknadsåtgärd. Det kan vara en kurs till exempel. Men utredningen ser att det saknas kunskap om ifall arbetsmarknadsåtgärder hjälper de unga att få arbete. Utredningen föreslår därför att man ska få mer kunskap om detta.

Vi föreslår att myndigheten Socialstyrelsen får i uppdrag att göra Kunskapsguiden större. Kunskapsguiden är en databas på internet med utbildningsmaterial som kommuner och myndigheter kan använda. Kunskapsguiden ska innehålla nya kunskaper om arbetsmarknadsåtgärder för unga personer med ekonomiskt stöd.

Socialstyrelsen ska också undersöka om det går att göra en studie av unga personer som varit med i kommunens arbetsmarknadsåtgärder. Studien ska ta reda på vilka stöd som verkligen fungerar för att hjälpa de unga att få ett arbete.

Arbetsmarknadsåtgärder för unga personer med ekonomiskt stöd ska bli bättre. Utredningen föreslår att 25 miljoner kronor varje år under åren 2015 till 2017 ska gå till detta.

● **Satsa på unga inom samordningsförbund**

Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, landsting och kommuner måste arbeta tillsammans med vissa frågor, till exempel rehabilitering. De arbetar tillsammans i samordningsförbund. Samarbetet styrs av lagen som kallas Finsam.

Utredningen tycker att samordningsförbundens arbete är ett bra sätt för samarbete som också kan bli bättre.

Man kan bli bättre på att samarbeta när det gäller stöd till gruppen unga utan utbildning och arbete. De ungdomar som har störst behov ska få bättre stöd.

Utredningen ser också att ungdomar från 16 år som inte arbetar eller studerar tillhör dem som samordningsförbunden ska arbeta för. Utredningen föreslår därför att samordningsförbunden särskilt ska arbeta för unga som varken arbetar eller studerar.

Staten ska betala samordningsförbunden
60 miljoner kronor varje år
under tiden 2015 till 2017
för att arbeta med detta.

● **Samordna stöd
till unga under 20 år utanför gymnasieskolan**

I dag är kommunerna med i samordningsförbund
genom socialtjänsten.

Men stöd med utbildning är viktigare
för unga som inte arbetar eller studerar.

Utredningen tycker därför
att utbildningens roll ska bli tydligare.

Kommunerna ska samarbeta med
landstinget, Försäkringskassan
och Arbetsförmedlingen
för att kunna använda sina pengar bättre
när det gäller ungdomar under 20 år
som inte går i gymnasiet.

● **Arbetsförmedlingen ska samarbeta om unga**

Ungdomar som har extra svårt att få arbete
behöver stöd från fler än en myndighet.

Arbetsförmedlingen är viktig
vad gäller stödet till dessa unga.

Arbetsförmedlingen ska arbeta mer
med denna grupp
redan från första dagen i arbetslöshet.
Myndigheten ska ge tidigt stöd till unga
med stort behov av stöd.

Utredningen tycker att det är mycket viktigt att Arbetsförmedlingen blir bättre på att samarbeta med andra myndigheter när det gäller de unga som har extra svårt att hitta arbete och som behöver stöd från flera håll.

Utredningen föreslår därför att Arbetsförmedlingen ska tänka mer på denna grupp när de arbetar i samordningsförbund.

Utredningen föreslår också att Arbetsförmedlingen ska utveckla stödet till ungdomar som av särskilda skäl står långt från arbetsmarknaden och är i behov av samordnat stöd. Detta ska Arbetsförmedlingen göra genom att samarbeta mer med kommuner och andra myndigheter. Samarbetet ska ske inom det arbete som samordningsförbunden gör. Där det inte finns ett samordningsförbund ska man samarbeta direkt med kommuner och andra myndigheter.

● **Nationell samordnare**

Utredningen har sett att det finns många olika stöd till gruppen unga. Men det finns ingen myndighet eller organisation som har en hel bild av stöden och som arbetar med frågorna i hela landet och i kommunerna.

Därför tycker utredningen att det behövs någon som arbetar för att fler unga med många olika behov får ett samordnat stöd.

Därför föreslår utredningen att en nationell samordnare ska ge stöd till samordningsförbundens arbete för unga under åren 2015 till 2017.

• Skapa rätt till gymnasial vuxenutbildning

Elever med utvecklingsstörning kan få gå i särskolan om man tror att barnen inte kommer att nå målen för grundskolan eller gymnasieskolan.

Men ibland händer det att elever har blivit felaktigt placerade i särskola. De eleverna kan få det svårt att sedan få ett arbete.

På senare år har många nya lagar försökt att se till att inga barn och unga ska gå i särskolan om de inte har en utvecklingsstörning.

Trots dessa ändringar i lagarna kommer nog ändå en del barn och unga bli felaktigt placerade i särskolan.

Därför kan man också tro att det finns ungdomar som har gått ut gymnasiesärskolan trots att de inte ska ha gått där.

Dessa ungdomar har i dag ingen rätt till utbildning på vanliga gymnasiet när de gått klart gymnasiesärskolan.

Utredningen föreslår att det ska införas en sådan rätt.

• Alla elever i särskolan ska kunna få nya beslut

I grundsärskolan och gymnasiesärskolan ska barn med utvecklingsstörning gå. Men om någon tror att ett barn utan utvecklingsstörning går där ska man anmäla det och kommunen ska besluta på nytt. Det kallas för anmälningsskyldighet och omprövningsskyldighet.

Från 1 juli år 2013 blev reglerna tydligare för att anmäla och besluta på nytt när någon tror att en elev inte längre hör till dem som ska gå i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan.

De nya bestämmelserna gäller för dem som börjar sin utbildning efter 30 juni år 2013.

Utredningen tycker att det är viktigt att samhället är rättssäkert. Det betyder att alla ska vara skyddade av lagen. Därför tycker utredningen att de nya reglerna ska gälla även för de elever som påbörjat sin utbildning före den 1 juli 2013.

Utredningen föreslår därför att reglerna ska ändras. Reglerna om anmälnings- och omprövningsskyldighet vid misstanke om felaktig särskoleplacering ska gälla för alla elever i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan från och med 1 juli år 2013. Då kommer anmälnings- och omprövningsskyldigheten att gälla för alla elever som går i grundsärskolan eller gymnasiesärskolan.

Detta kommer förslagen att kosta

Utredningens förslag kommer mest att medföra ökade kostnader för staten under en tid. Det kommer också att ge ökade kostnader för kommunerna. Förslagen kan innebära ökade kostnader för staten med ungefär 100 miljoner kronor varje år under åren 2015 till 2017.

För kommunerna kan förslagen ge ökade kostnader på ungefär två miljoner kronor varje år. Vi föreslår att dessa ökade kostnader ska betalas av staten.

När detta ska börja gälla

Utredningen föreslår att de här förslagen till författningsändringar ska börja gälla den 1 januari år 2015. Vi tror inte att det behövs några övergångsbestämmelser.